

**TUNNIKAVA
DOKUMENTAALFILMILE
„TAHAVAATEPEEGEL”**

SISUKORD

[TUNNIKAVA](#)

[Juhend õpetajale](#)

Materjal on loodud MTÜ Mondo projektist „Supporting Ukrainian Refugees to overcome Trauma and Settlement to Estonia”, mida toetab USA suursaatkond Eestis.

TUNNIKAVA DOKUMENTAALFILMILE „TAHAVAATEPEEGEL“

Režissöör:	Maciek Hamela
Aasta:	2023
Filmi pikkus:	84 min
Riik:	Poola, Ukraina, Prantsusmaa
Subtiitrid:	eesti
Link laenutamiseks:	Tahavaatepeegel – Maailmakool

„Tahavaatepeegel“ on kollektiivne portree ukrainlastest, kes otsivad konfliktis tõttu turvalist varjupaika. Erinevalt teistest Ukraina sõjast kõnelevatest dokumentaalidest paistab Maciek Hamela auhinnatud film silma oma unikaalsusega. Hamela evakueerib sõjapõgenikke oma kaheksakohalise mahtuniversaaliga, keskendudes pardakaamera abil reisijate emotsioonidele ja läbielamistele. Maha on jäänud terved elud, sõbrad, sugulased ja varad. Mõned reisijad on vaiksed, teised räägivad hävitustööst, piinamistest ja surmast, kuid on ka optimiste, kes räägivad läbi huumori oma lootustest ja unistustest.

Tunni eesmärk Anda ülevaade sellest, mis on sundränne. Tutvustada, mis toimub tsiviil-elanikega, kes evakueeruvad sõja tõttu.

Vanuseaste 9.–12. klass

Ainelõiming

- Kirjandus ja eesti keel
- Ühiskonnaõpetus
- Geograafia
- Ajalugu
- Maailmaharidus

Tunnikava saab kasutada ajaloo- ja geograafiatunnis, kus on teemaks ränne, sõda ja põgenemine (näiteks eestlaste suur põgenemine 1944. aastal).

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab vabatahtliku ja sundrände erinevusi;
- mõistab paremini sõja mõju üksikisikule;
- suhtub sundrändest mõjutatud inimestesse empaatiliselt;
- küsib rände temaatika mõistmist toetavaid küsimusi.

Tunni kestus

2 × 45 min

Ülesanded on loodud 2 × 45 min pikkuse tunni jaoks. Kuna tundide pikkus kooliti erineb, siis on ka tunnikava jagatud eri osadeks, et õpetaja saaks vajaduse korral tunnikava ülesehitust endale sobivaimaks kohandada.

Enne alustamist

Märkus rändetaustaga õpilaste kaasamise kohta rändetemaatilisse õppesse.

Enne pagulaste, varjupaiga ja sisserändajate teemaga seotud õppe-tegevust võtke veidi aega, et mõelda oma klassi õpilaste peale. Kas mõni neist on (sund)rände taustaga? Kui see on nii, siis mõelge, kas rääkida sel teemal lapse ja ta vanematega. Rääkige neile eelseisva tunni ja vaadata-va dokumentaalfilmi sisust. Võimaluse korral kasutage tundides õpilaste ideid ja tagasisidet ning andke neile vabadus osaleda tunni tegevustes vastavalt nende valmisolekule. Paluge neil küsimustele vastata ainult siis, kui nad on selge sõnaga öelnud, et nad soovivad nendele vastata või sellistel teemadel rääkida.

JUHEND ÕPETAJALE**ESIMINE TUND**
Eelhäälestus
(10 min) Tundi toetab [juuresolev esitus](#).

1. Õpetaja küsib: „Kui palju eestimaalasi elab väljaspool Eestit. Kui palju inimesi maailmas elab väljaspool oma kodumaad (arv või protsent)?“¹

Vastus: välismaal elab 160 000–200 000 eestlast, mis on 15–20% kogu rahvastikust².

Kogu maailmas elab väljaspool oma kodumaad 280 miljonit inimest ehk 3% ehk iga 30. inimene maailmas on rändaja³.

(Inimesed on eri aegadel rännanud erinevatel põhjustel.)

1 <https://maailmakool.ee/randekool/lms/miks-inimesed-randavad/> (taustainfo õpetajale)

2 <https://integratsioon.ee/rahvuskaslastele>

3 2023. aasta seisuga: https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbdl251/files/2023-09/GDI%20Briefs_Diaspora_210923.pdf, <https://maailmakool.ee/randekool/lms/mis-on-ranne/#e1>

2. Grupitöö. Õpilased jagunevad 2–4 õpilasega gruppidesse ja arutlevad küsimuste üle:

- Mis põhjustel jääb inimene oma kodumaale elama?
(Iga grupp toob suuliselt välja vähemalt kolm põhjust.)

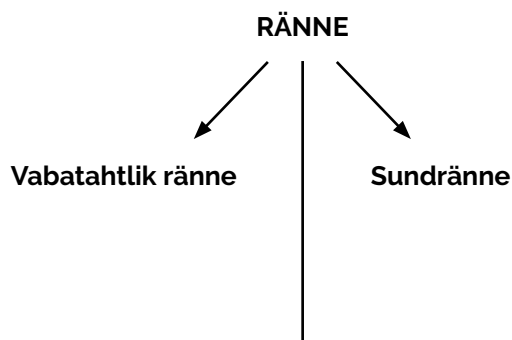
Märksõnu õpetajale: rändamine on kallis ettevõtmine, iseäranis arenguriiki de elanikele. Rändamine võib olla ebamugav, ohtlik, keeruline (võõras keel, bürokraatia), välismaal ei pruugi saada sama staatust, mis on kodumaal (ei leia erialast tööd, tuntust, on oma kogukonnas autoriteet).

- Mis põhjustel inimesed oma kodust lahkuvad?

Märksõnu õpetajale: sõjaline konflikt, looduskatastroof, tagakiusamine, töökohtade puudus, lihtsalt suhteline vaesus, vabatahtlik töö, ülikool, paremate tingimustega töö, turism, kõrgemad palgad, kultuuriline või poliitiline vabadus.

3. Õpetaja selgitab õpilastele, et rände põhjustest⁴ lähtuvalt saame rännet jagada vabatahtlikuks ja sundrändeks⁵.

Õpetaja kirjutab tahvli ülaotsa sõna „RÄNNE“ ja selle alla kaks jaotust.

Iga grupi esindaja kirjutab kummagi märksõna alla vähemalt ühe põhjuse.

4. Õpetaja küsib õpilastelt.

- Kumba rändeliiki on Eestis tänapäeval rohkem?
- Kas on esinenud ka sundrännet? Millal?
- Millistes tänapäeva piirkondades on sundränne?
- Kuidas on Eesti praegu seotud mõne sundrände lainega

⁴ <https://maailmakool.ee/randekool/lms/miks-inimesed-randavad/> (lislugemist õpetajale)

⁵ Inimesed rändavad väga erinevatel põhjustel. Rändepõhjustest lähtuvalt saame rände jagada vabatahtlikuks ja sundrändeks. Vabatahtliku rände all mõistame igasugust rännet, mis on seotud inimeste valikutega: näiteks sooviga minna välismaale raha teenima või paremat elu otsima, asuda elama teises riigis elava pereliikme juurde, minna välismaale õppima mõnd põnevat eriala või lihtsalt maailma avastada. Ent paiguti on ränne tingitud sellest, et teised valikud ammenduvad. Näiteks kui inimene on poliitiliselt taga kiusatud või tema võimalused eluga kodupaigas pikemas perspektiivis toime tulla on olematusse kahanenud. Veel 2015. aastal hõlmasid sundrändajad alla 10% kõigist rändajatest, kuid nende osakaal on kiirelt kasvamas: <https://maailmakool.ee/randekool/lms/mis-on-ranne/#e1>

**Sisutegevus
(25 min)**

Järgnev ülesanne võib olla osa eelhäälestusest või hoopis sundrändetee-
malise tunni järeltegevus.

Mäng „Põgeniku valikud“

Õpetaja saab määrata, kas tegevus toimub nüüdisajal või 1944. aasta
Eestis suurpõgenemise aegu.

Õpilased istuvad ruumis ringis nii, et kõik näevad üksteist. Igaühel on
käes pastakas ja õpetaja antud A6-formaadis paber.

Iga õpilane mõtleb välja ühe tegelaskuju, kes on sunnitud kodust sõja
tõttu lahkuma, ja kirjutab tema andmed õpetaja antud paberile.

Nimi: _____

Vanus: _____

Perekond: _____

Hobid: _____

Kellena töötab / mitmendas klassis õpib: _____

Kui ankeet täidetud, tutvustab iga õpilane oma tegelast klassikaaslastele.

Õpetaja on jutustaja rollis ja räägib õpilastele järgmise loo.

On tekkinud olukord, kus sinu tegelaskuju peab kiirelt kodust lahkuma.

Pane oma käes oleva paberi teisele poole kirja, mis on need viis asja,
mida ta kodust kaasa võtab. Sarnased asjad võivad minna ühe asja alla, nt
talveriidid on üks asi, nii et kasukas, saapad ja talvemüts loetakse kokku
üheks asjaks. Samamoodi lähevad ühe nimetuse alla hügieenitarbed,
perealbumid jne."

Õpilased loevad järgemööda teistele ette, mis on neil kaasa võetud.

Õpetaja küsib ja õpilased vastavad suuliselt.

- Kas on midagi ühist kaasavõetavates asjades?

Õpetaja jätkab.

1. Selleks, et tasuda transpordi eest, pead ühe asja ära andma. Mis see oleks? Tõmba see oma nimekirjas ühe joonega maha.
2. Vaenlase lennuk lendab üle ja su tegelane jookseb varju. Kiirustades ei jõua ta kõike endaga kaasa haarata. Mille jätab maha? Kriipsuta läbi see, mis jääb maha.
3. Sinu tegelane ei jõudnud võtta kaasa piisavalt süüa ja vahepeal soovib end pesta. Võimaluse eest täiendada söögivarusid või käia pesus peab ta ühe oma asjadest ära andma. Mis see on? Kriipsuta see läbi.
4. Ta on jõudnud teise riiki. Tal on vaja liikuda edasi põgenike registreerimis-
paika. Nüüd peab ta transpordi eest tasuma ühe oma asjaga. Mis see on?
Kriipsuta läbi.
5. Sinu tegelaskuju on jõudnud teise riiki. Tal on kaasas vaid üks asi. Õpila-
sed ütlevad järjest, mis on see üks allesjäänud asi ja miks nad just selle
kaasa võtsid ja alles jätsid.

Tegevuse lõpetuseks võib vaadata allolevaid videoid:

- <https://www.youtube.com/watch?v=RBQ-loHfimQ> – Most Shocking Second a Day Video (1:34)
- <https://www.youtube.com/watch?v=Zcfe616OBXY> – Still The Most Shocking Second A Day (1:54)

Kokkuvõte (5 min)

Õpetaja küsib õpilastelt.

- Mis mõtteid ja tundeid see tund tekitas?

TEINE TUND Mõisted

Eskaleeruma: kasutatakse sõja või kriisi kohta; järk-järgult laienema või süvenema.

Evakueeruma: ohupiirkonnast (organiseeritult) lahkuma, ohu eest mujale siirduma.

Sundränne: inimeste elama asumine kodumaalt mujale, tavaliselt sõja, poliitilise või usulise tagakiusamise, looduskatastroofi, näljahäda vm hädaolukorra tõttu.

Tsiviilisik: isik, kes ei kuulu sõjaväkke, kaitseväkke vm kaitseorganisatsiooni.

Sissejuhatus (6 min)

Tunni alguses ütleb iga õpilane (näiteks kui tema nime öeldakse, et kontrollida kohalolijaid), mis talle eelmisest tunnist meelde jäi või mis mõtteid tund tekitas.

Enne filmi vaatamist esitab õpetaja klassile küsimused, millele vastatakse suuliselt.

- Mis sulle seostub Ukraina sõjaga?
Õpetaja julgustab õpilasi vastama, kuna küsimusele pole õigeid ega vale-sid vastuseid.
- Millal algas Ukraina sõda?
Algas 2014. a ja 8 aastat hiljem ehk 24.02.2022 see eskaleerus.

Filmi „Tahavaate- peegel“ vaatamine (24 min)

Vaadake klassis lõiku filmist alates 56:50 kuni 01.20.00 (24 minutit). Soovi korral saab seda lühendada ühe-kahe loo jagu.

Teine variant on jagada filmilõigud õpilaste vahel ära ja teha ülesanne grupitööna.

- 00.00–18.35 (19 min)
- 18.38–39.07 (21 min)
- 40.23–56.50 (17 min)
- 56:55–01.20.00 (24 min)

Filmi vaatamise lõpus vastavad õpilased küsimustele või saavad loomingu-lise ülesande. Allolevaid küsimusi võib kasutada filmi vaatamise järel klassiaruteluks või jagada need prinditud töölehtedena õpilastele vaatami-se ajal täitmiseks. Õpetaja saab otsustada, kas kasutada kõiki küsimusi või valida klassi jaoks kõige asjakohasemad.

Küsimused

1. Mis mõtteid film tekitas?
2. Mis küsimusi film tekitas? Mida soovid veel teada?
3. Mis sa arvad, miks autor tegi filmi sellisena, nagu see on?
4. Millised olid evakueeritavate emotsioonid ja reaktsioonid autos?
5. Kuidas kujutas film sõja mõju tavainimestele?
6. Kas oli mõni stseen, mis eriliselt silma paistis, näidates seda mõju?
7. Kuidas iseloomustaksid erinevaid gruppe auto tagaistmel?
8. Milliseid lugusid evakueeritute filmis näidatakse? Kirjelda mõnda neist ja selgita, millist mõju nad sulle avaldasid.
9. Kuidas pani filmiklipp sind tundma Ukraina olukorra suhtes?
10. Kas see muutis sinu suhtumist põgenikesse ja ümberasustatud inimestesse? Kui jah, siis kuidas?
11. Mis oleksid sinu suurimad hirmud, ootused ja lootused sellises olukorras?
12. Mida sa arvad, mis motiveeris vabatahtlikku autojuhti evakueeritavaid aitama?
  - Kas sa kaaluksid midagi sarnast teha? Miks või miks mitte?
  - Kas sa arvad, et sellised filmid on tõhusad teadlikkuse tõstmisel? Miks või miks mitte?
13. Kuidas kirjeldaksid evakueeritavad oma elu enne sõja algust?
  - Millised olid evakueeritute ootused ja lootused tuleviku suhtes enne sõja eskaleerumist?

Sisutegevus

Õpetaja saab valida, millise ülesande ta õpilastele annab. Võib anda ka õpilastele valida, millist keegi teha soovib.

Ülesande saab anda ka iseseisva tööna kodus lõpetamiseks.

1. Intervjuu

Kujutle, et oled ajakirjanik, kes intervjuueerib põgenikke, kes on just Maciek Hamela abiga turvalisse kohta saabunud. Vali üks filmis kujutatud põgenik, keda intervjuueerid. Intervjuus on vähemalt kümme küsimust ja nendele vastused, mis kajastavad põgeniku minevikku, emotsioone, kogemusi, tulevikku, lootusi ja hirme.

2. Päevik

Kujutle, et oled üks põgenikest, kes on Macieki autos. Kirjuta päevikusse sissekanne oma teekonna kohta läbi selle tegelaskuju silmade.

Kirjelda:

- kellega koos oled autos, mida mõtled neist;
- mida näed autoaknast välja vaadates;
- tundeid ja mõtteid teekonna ajal;
- hetke, mis jääb sõidust teile meelde;
- lootusi ja hirme tuleviku suhtes.

* üks võimalus on kirjutada sama lugu läbi kaasavõetud kassi silmade.

3. Filmiarvustus

Juhised filmiarvustuse kirjutamiseks

Sissejuhatus

- Alusta filmi lühitutvustusega: pealkiri, režissöör, valmimisaasta ja lühike ülevaade sisust.
- Maini, milline oli sinu esmamulje filmi kohta enne selle lõpuni vaatamist.
- Sisu analüüs
- Räägi süžee ülesehitusest. Kas lugu oli kaasahaarav? Kas oli ootamatuid pöördeid?
- Kirjelda tegelasi. Too välja mõni, kes jäi millegi poolest rohkem meelde.
- Mis olid filmi põhisõnumid või teemad. Kas need olid hästi edasi antud? Kas filmi sisu pani mõtlema?

Tugevused ja nõrkused

- Tõsta esile filmi kõige silmapaistvamad tugevused ja nõrgemad küljed. Mis sulle kõige rohkem meeldis ja mis võis olla paremini tehtud?
- Isiklik hinnang
- Jaga oma isiklikku arvamust. Kas film vastas ootustele, esmamuljele? Kellel sa soovitsid seda filmi vaadata?
- Hinda filmi, kui soovid, kasutades näiteks tärne või punkte (nt 4/5 tärne).
- Kokkuvõte
- Võta arvustus lühidalt kokku ja anna lõplik hinnang filmile. Rõhuta peamisi põhjuseid, miks see film oli (või ei olnud) vaatamist väärt.

Tunni kokkuvõte (5 min)

Õpetaja küsib õpilastelt.

- Mis mõtteid ja tundeid see tund ja dokumentaalfilmi vaatamine sinus tekitas?
- Kuidas aitas loovülesande täitmine sul filmi sisu paremini mõista?